

FIGYELŐ

Szépirodalom

GARACZI LÁSZLÓ:
Arc és hátraarc

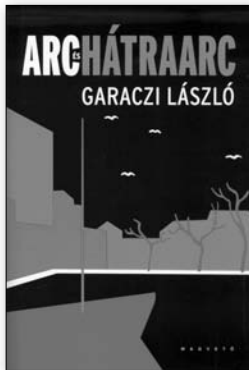
„Sokat” törtem a fejem, mire rájöttem, miért problémás számomra az *Arc és hátraarc*ot a lemur-sorozat harmadik darabjaként kezelni. Végül rá kellett ébrednem, egyszerűen csak arról van szó, hogy ez a mű az én olvasatomban határozottan súlyosabb darab a korábbiaknál, melyeket egyébként – félreértés ne essék – szintén nagyon kedvelek.

A számos megszólalásbeli hasonlóság ellenére erősen érződik, hogy a könyvet már egy másik Garaczi írta, ami az eltelt évek (tizenkettő?) tükrében természetes dolog, ugyanakkor érthetővé teszi, miért halani némelyektől, hogy mást vártak.

Számomra az új kötet mélyebbnek, letisztultabbnak tűnik. A szöveg sodrása lassabb, szerzőnk szomorú-kásabb humorral operál, a tőle megszokott nyelvi játékoság sem a tempó fokozását, a pörgetést szolgálja, hanem a feszesség, a szigor érzékeltetésének eszközévé alakul át. Most jöhetnének az ellenérvek, hogy a ko-

rábbi kötetlen ifjúi évek után persze hogy mindent átír a hirtelen váltás, a lemur életében elkerülhetetlenül beköszöntő, egyetem előtti „kényszer-szünet”, amit a katonaság, a szögesdrót, a totális alárendelődés territóriumának határain belülre kerülés jelent – mindaz, ami néhány pillanat alatt megkérdőjelezi az ember önmagáról, környezetéről, az együttélés szabályairól alkotott addigi elképzeléseinek jelentős részét. Mégis úgy érzem, hogy finom áthangolás helyett hirtelen egészen más dimenzióba repít az új regény, ami óhatatlanul megtöri a kötetek közti folytonosságot, s ez a törés nem vezethető vissza elsődlegesen az új élethelyzet egyéni jellemzőire.

Garaczi igen jól emeli át az *Iskola a határon* hangulatát, amihez az árnyaltabb írói eszközök mellett időnként Ottlik nyelvéből, az általa ábrázolt jele-
netekből (például a belső nyelv elsa-
játításának folyamata, a karácsonyi eltávozás a jól ismert, hirtelen mégis ismeretlen világba) is kölcsönöz saját nonszensz élményein alapuló regényében. S bár könnyen kimutatha-

tók a szereplők közti párhuzamok is, ennél izgalmasabb Ottlik világának a hatalom és a személy viszonyával, a szerepek relativitásával kapcsolatos ábrázolásának Garaczi-féle interpretációja, ami a nyelven keresztüli finom, ösztönös és ártatlan megismerkedési kísérletektől a brutalitásában is realiztikus, a személyiség meg hasonulásával járó beolvadási kényszer irányába hat. Ennek a változásnak a nyers eszköze, ahogy a narráció részenkénti változásával, a főhős identitásának fokozatos elbizonytalanodását szemlélve eljutunk odáig, hogy a második részben a megszokott (és a harmadik részben ismét visszatérő) egyes szám első személy helyét ideiglenesen az egyes szám harmadik személy foglalja el, ami nyomatékosítja a néphadseregünk által újradefiniált szerep, az újdonsült énkép és a laktanyán kívülről becsöppent hős közti különbséget.

Így jelenik meg Csont (aki nevét egy álombéli kutya után kapta), és már nem vele történnek az események, hanem azzal az új és idegen személlyel, aki a laktanyán belül született. Ebben az aspektusban pedig a korábbi köteteket leginkább szórazókatóvá tevő humor és nyelvi leleményesség inkább a tragikumot, az eltávolodást fokozza. Miközben a saját, ugyanakkor mégis teljesen hétköznapi, emberi élmény univerzálisá tágitja a művet, a számos toposz, katonatörténet, melyekkel a nagy magyar szocreálba, konkrétan a '70-es

évekbe ágyazza történetét a szerző, mégiscsak markáns nemzedéki jelleget kölcsönöz a szövegnek.

Merész, de mindenképpen sikeres vállalkozás az *Arc és hátraarc*, még akkor is, ha esetleg a regény végén azt érzi az olvasó, hogy a kellemesen komor hangulatot időnként feleslegesen próbálja oldani a szerző, a befejezés pedig kicsit felemásra sikerült.

Ha parancsba nem is adhatom, ajánlani szívesen ajánlom mindenkinek; jól dönt, aki a kezébe veszi a harmadik lemur-kötetet. Amely nemcsak jó regény, de talán fel is villant valamit abból, amit Garaczi következő kötetei tartogathatnak az olvasók számára – ez az új világ pedig az én ízlésemnek nagyon megfelel.

CSEPREGI JÁNOS

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2010,*
172 oldal, 2490 Ft)

HÁSZ RÓBERT: *Júliával az út*

Elevenné váló sorstörténet, megidézt történelem: ha visszatekintünk életünk régmúlt pillanataira, miként értelmezzük az elénk táruló históriát? Sors? Véletlen?

Júliát, az anyagilag nehéz körülmények között élő egyetemista lányt meglátogatja nagybátyja, a családtól évtizede elszakadt, dúsgazdag vállal-